

Datum van inontvangstneming : 31/10/2024

Geanonimiseerde versie

Vertaling

C-618/24 – 1

Zaak C-618/24 [Isergartler]ⁱ

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

24 september 2024

Verwijzende rechter:

Oberster Gerichtshof (Oostenrijk)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

10 september 2024

Verzoekers tot Revision en verweerders:

XK

TR

VQ

Verweerder in Revision en verzoeker:

SM

Het Oberster Gerichtshof (hoogste federale rechter in civiele en strafzaken, Oostenrijk) heeft [OMISSIS] in de rechtszaak van verzoeker SM, Zell am See, [OMISSIS] tegen verweerders 1. XK, Bad Schwalbach, [OMISSIS], Duitsland, 2. TR, Berlijn, [OMISSIS], Duitsland, en 3. VQ, München, [OMISSIS], Duitsland, [OMISSIS] betreffende een vordering van 57 200 EUR (te vermeerderen met rente en kosten) inzake het verzoek tot Revision van verweerders tegen het besluit van het Oberlandesgericht Linz (hoogste rechterlijke instantie van de deelstaat Opper-Oostenrijk, Linz, Oostenrijk) van 12 juni 2024, zaaknummer 1 R62/24d-18, waarbij ingevolge het hoger beroep van verzoeker het besluit van het Landesgericht Salzburg (rechter in eerste aanleg, Salzburg, Oostenrijk) van

ⁱ Dit is een fictieve naam, die niet overeenkomt met de werkelijke naam van enige partij in de procedure.

24 april 2024, zaaknummer 1 Cg 81/23p-11, zoals geformuleerd in het aanvullend besluit van 30 april 2024, zaaknummer 1 Cg 81/23p-13, werd gewijzigd, het volgende

B e s l u i t

genomen:

1. Het Hof van Justitie van de Europese Unie wordt krachtens artikel 267 VWEU verzocht om een prejudiciële beslissing over de volgende vraag:

Moet artikel 4 van verordening (EU) nr. 650/2012 aldus worden uitgelegd dat een vordering uit hoofde van een „Pflegevermächtnis” (zorglegaat) zoals bedoeld in § 677 van het Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (Oostenrijks algemeen burgerlijk wetboek; hierna: „ABGB”) moet worden gekwalificeerd als een „aangelegenheid die de erfopvolging betreft”?

2. [OMISSIS][aanhouding van de zaak]

M o t i v e r i n g:

1. Feiten

- 1 Verzoeker is de voormalige partner van de erflaatster die in 2021 is overleden en tot haar dood haar gewone verblijfplaats in Oostenrijk had. Hij heeft de erflaatster in de laatste drie jaar voor haar dood verzorgd. De nalatenschap van de erflaatster is bij besluit van het Bezirksgericht Zell am See (rechter in eerste aanleg, Zell am See, Oostenrijk) onherroepelijk aan verweerders overgegaan of overgedragen.

2. Standpunten van partijen

- 2 Verzoeker vordert van verweerders de betaling van een bedrag van 57 200 EUR uit hoofde van een Pflegevermächtnis (§ 677 ABGB; hierna: „zorglegaat”). In geding is de vraag of de Oostenrijkse gerechten internationaal bevoegd zijn.
- 3 **Verzoeker** baseert zich op artikel 4 van verordening (EU) nr. 650/2012 (hierna: „verordening”). Het recht op een zorglegaat is vergelijkbaar met het recht op het wettelijk erfdeel en moet derhalve worden aangemerkt als een erfrechtelijke aangelegenheid in de zin van de verordening.
- 4 **Verweerders** concluderen tot afwijzing van de vordering wegens internationale „dan wel materiële en territoriale” onbevoegdheid op grond dat de vordering geen recht uit hoofde van erfopvolging betreft. Zij ziet op het recht op een beloning voor de zorg die verzoeker aan de erflater tijdens diens leven heeft verleend en moet dus worden gezien als een verbintenisrechtelijke vordering.

3. Procesverloop tot dusver

- 5 De **rechter in eerste aanleg** heeft de vordering afgewezen op grond dat hij niet internationaal bevoegd is. Weliswaar is een zorglegaat naar de vorm een wettelijk legaat, maar naar de inhoud is het een beloning voor de zorg die bij leven aan de erflater is verleend. Het moet derhalve worden aangemerkt als een verbintenisrechtelijke aanspraak, die niet onder de verordening valt.
- 6 De **rechter in tweede aanleg** heeft de exceptie van internationale onbevoegdheid verworpen. Het toepassingsgebied van de verordening, dat autonoom moet worden beoordeeld en ruim moet worden uitgelegd, strekt zich uit tot alle civielrechtelijke aspecten van de erfopvolging. Het zorglegaat is een wettelijk legaat dat naar de aard vergelijkbaar is met het wettelijk erfdeel. Het is niet doorslaggevend of de „grondslag” voor het bestaan van het recht reeds bij leven van de erflater is ontstaan.
- 7 Het **Oberster Gerichtshof** dient uitspraak te doen op een door verweerders ingesteld beroep tot Revision waarin zij verzoeken om de afwijzende beslissing van de rechter in eerste aanleg te herstellen. Het zorglegaat is systemisch onjuist in het recht inzake het legaat geregeld. Het gaat naar de inhoud om een recht dat voortvloeit uit een handeling onder levenden, dat enkel naar aanleiding van het overlijden van de erflater ontstaat en vergelijkbaar is met een recht uit hoofde van ongerechtvaardigde verrijking.

4. Relevante normen

- 8 4.1. Verordening (EU) nr. 650/2012 betreffende

de bevoegdheid, het toepasselijke recht, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen, de aanvaarding en de tenuitvoerlegging van authentieke akten op het gebied van erfopvolging en de instelling van een Europese erfrechtverklaring luidt als volgt:

„Overweging 9

Het toepassingsgebied van deze verordening moet alle burgerrechtelijke aspecten van erfopvolging in de nalatenschap van een overleden persoon omvatten, namelijk elke vorm van overgang en overdracht van goederen, rechten en verplichtingen bij overlijden, ongeacht of het gaat om een onder een uiterste wilsbeschikking vrijwillige overgang en overdracht dan wel om overgang in het geval van erfopvolging bij versterf. [...]

Artikel 1

Toepassingsgebied

(1) Deze verordening is van toepassing op de erfopvolging in de nalatenschappen van overleden personen. Zij is niet van toepassing op fiscale zaken, douanezaken en administratiefrechtelijke zaken.

(2) Deze verordening is niet van toepassing op: [...]

g) rechten en goederen die ontstaan, overgaan of worden overgedragen op andere wijze dan door erfopvolging, bijvoorbeeld door middel van schenkingen, gemeenschappelijk eigendom dat overgaat op de langstlevende, pensioenregelingen, verzekeringsovereenkomsten en regelingen van soortgelijke aard, onverminderd artikel 23, lid 2, onder i); [...]

Artikel 3

Definities

(1) Voor de toepassing van deze verordening wordt verstaan onder:

a) ‚erfopvolging’: de erfopvolging in de nalatenschap van een overleden persoon, waaronder wordt begrepen elke vorm van overgang of overdracht van goederen, rechten en verplichtingen naar aanleiding van een overlijden, ongeacht of het gaat om een vrijwillige overgang of overdracht krachtens een uiterste wilsbeschikking, dan wel om een overgang middels erfopvolging bij versterf; [...]

Artikel 4

Algemene bevoegdheid

De gerechten van de lidstaat waar de erflater op het tijdstip van overlijden zijn gewone verblijfplaats had, zijn bevoegd om uitspraak te doen over de erfopvolging in haar geheel. [...]

Artikel 23

Toepassingsgebied van het toepasselijke recht

(1) Het krachtens artikel 21 of artikel 22 aangewezen recht beheerst de vererving van de gehele nalatenschap.

(2) Dit recht regelt in het bijzonder: [...]

g) de aansprakelijkheid voor de schulden van de nalatenschap;

h) het beschikbare deel van de nalatenschap, de wettelijke erfdelen en andere beperkingen van de bevoegdheid om bij uiterste wil te beschikken, alsmede de mogelijke vorderingen van personen die de erflater na stonden op de nalatenschap of op de erfgenamen; [...]

- 9 4.2. Het ABGB treft in afdeling 11 („Legaten’) onder andere de volgende regelingen:

„Zorglegaat

§ Artikel 677 (1) Een naaste van de overledene die deze in de laatste drie jaar voor zijn dood ten minste zes maanden in niet slechts geringe mate heeft verzorgd, heeft recht op een wettelijk legaat, tenzij een schenking is gedaan of een beloning is overeengekomen.

(2) Onder verzorging wordt verstaan elke activiteit die bedoeld is om een zorgbehoevende persoon zoveel mogelijk de noodzakelijke zorg en hulp te waarborgen en hem beter in staat te stellen een zelfstandig, op zijn behoeften afgestemd leven te leiden.

(3) Naasten zijn personen die behoren tot de kring van wettelijke erfgenamen van de overledene, hun echtgenoot, hun geregistreerde partner of levensgezel en hun kinderen, alsmede de levensgezel van de overledene en diens kinderen.

§ 678 (1) De hoogte van het legaat hangt af van de aard, de duur en de omvang van de verleende zorg.

(2) Het legaat is in ieder geval naast het wettelijk erfdeel verschuldigd. Behoudens wanneer de erflater aldus heeft beschikt, is het naast andere tegemoetkomingen uit de nalatenschap verschuldigd. Het legaat kan slechts worden ingetrokken in geval er sprake is van een ontervingsgrond.”

5. Motivering van de verwijzing

- 10 5.1. De bewoordingen van een bepaling van het Unierecht dienen in de regel in de gehele Unie autonoom en op eenvormige wijze te worden uitgelegd, niet alleen rekening houdend met de bewoordingen van de bepaling, maar ook met de context van de bepaling en de doelstelling van de betrokken regeling (arrest van het Hof van 1 maart 2018, ██████████ C-558/16, punt 32). Met de verordening wordt beoogd te bevorderen dat de erfopvolging als een eenheid wordt behandeld om zo aan een doeltreffende oplossing van geschillen betreffende erfopvolging bij te dragen. Een uitlegging van de bepalingen van deze verordening die zou leiden tot versnippering van de nalatenschap zou niet verenigbaar zijn met de doelstellingen van de verordening (arrest van het Hof van 7 april 2022, C-645/20, punt 37 met verdere verwijzingen). De doelstelling van deze verordening bestaat erin een eenvormige regeling tot stand te brengen die van toepassing is op alle burgerrechtelijke aspecten van de erfopvolging in de nalatenschap van een overleden persoon met grensoverschrijdende gevolgen en met name op elke vorm van overgang en overdracht van goederen bij overlijden. De in artikel 1, lid 2, van de verordening geregelde uitsluitingen van de werkingssfeer van deze verordening moeten dus strikt worden uitgelegd (arrest van het Hof van 9 september 2021, UM, C-277/20, punten 33 en 34).

- 11 Op grond van deze beginselen heeft het Hof reeds geoordeeld dat een schenking ter zake des doods binnen de werkingssfeer van de verordening valt (zaak C-277/20, UM). Ook de regeling van § 1371 van het BGB (Duits burgerlijk wetboek), volgens welke in de Duitse gemeenschap van aanwinsten die tot de dood van de partner bestaat, het wettelijk erfdeel van de langstlevende echtgenoot met een kwart van de nalatenschap wordt verhoogd, valt volgens de rechtspraak van het Hof binnen de werkingssfeer van de verordening. Doorslaggevend in dit verband is dat het hoofddoel van deze regeling niet de verdeling van de vermogensbestanddelen tussen de echtgenoten is, maar de bepaling van de grootte van het erfdeel waarop de langstlevende echtgenoot recht heeft. § 1371, lid 1, BGB ziet niet op de verdeling van het vermogen onder de echtgenoten, maar op de rechten van de langstlevende echtgenoot op de bestanddelen die al onder de nalatenschap vallen (zaak C-558/16, ██████████ punt 40).
- 12 5.2. In arrest 2 Ob 63/21k (AT:OGH0002:2021:E132373) heeft het Oberster Gerichtshof met betrekking tot het zorglegaat de volgende fundamentele overwegingen geformuleerd:
- 13 Het zorglegaat is volgens de wetsvoorbereidende stukken (ErläutRV 688 BlgNR 25. GP 16) een (wettelijk) legaat, dat ontstaat los van een testamentaire beschikking van de erflater die wordt verzorgd. Het heeft juridisch gezien een dubbel karakter, aangezien het ligt tussen het legaat – zoals door de wetgever uitdrukkelijk bepaald – en het recht op het wettelijk erfdeel – omdat het enkel in geval van de aanwezigheid van een ontvingsgrond kan worden ingetrokken. Daar het ziet op de beloning voor bepaalde diensten, houdt het ook nauw verband met verbintenis- of verrijktingsrechtelijke aanspraken. Het heeft op zijn minst een wettijkerfdeelachtig karakter, omdat het valt onder een bescherming op grond van verworven rechten (intrekking alleen in geval van de aanwezigheid van een ontvingsgrond) en naast het wettelijk erfdeel kan worden toegekend. Van het zorglegaat kan in ieder geval enkel rechtsgeldig vooraf afstand worden gedaan wanneer de bijzondere formaliteiten van § 551 ABGB in acht worden genomen. De uiteindelijk door de wetgever gekozen opzet van het zorglegaat en de gekozen formuleringen leiden dus per saldo tot een beperking van het recht op zelfbeschikking of de persoonlijke autonomie van de erflater (punten 24-26 en 35-37).
- 14 5.3. In de rechtsleer is omstreden of in deze context een recht op het zorglegaat binnen de werkingssfeer van de verordening valt.
- 15 5.3.1. Volgens *Christandl* (in *Fenyves/Kerschner/Vonkilch*, Klang³ §§ 677, 678 ABGB punt 52) is het zorglegaat een erfrechtelijk rechtsinstituut, dat aanzienlijk is verweven met de erfrechtelijke systematiek: de bepalingen over de bekwaamheid om te erven en het verwerpen van het erfrecht moeten op overeenkomstige wijze worden toegepast, het afstand doen van de erfenis is alleen met inachtneming van bijzondere formaliteiten mogelijk en intrekking van het zorglegaat is slechts mogelijk in geval van de aanwezigheid van ontvingsgronden. Functioneel gezien gaat het weliswaar om een

verrijksrechtelijk opgezette beloning voor verleende zorg, maar de erfrechtelijke elementen wegen zwaarder. Indien reeds de aansprakelijkheid voor de schulden van de nalatenschap is onderworpen aan het erfrechtstelsel (artikel 23, lid 2, onder g), van de verordening), moet dit des te meer gelden voor een verplichting die voortvloeit uit een erfrechtelijke aanspraak en functioneel veel weg heeft van een nalatenschapsschuld (zie ook *Jetzinger*, *Das Pflegevermächtnis im Gefüge des Erb-, Schuld- und Sozialrechts* [2022] 243 e.v.; *Spruzina/Hofer* in *Kletecka/Schauer*, ABGB-ON^{1.03} § 677 punt 21). *Christandl* (in *Laimer*, IPR Praxiskommentar artikel 23 EuErbVO punt 36) voert als argument voor de erfrechtelijke kwalificatie van het recht op het zorglegaat ook aan dat het naar de vorm lijkt op het recht op het wettelijk erfdeel.

- 16 5.3.2. *Deixler-Hübner/Schauer* (in *Deixler-Hübner/Schauer*, EuErbVO² artikel 3 punt 14) gaan ervan uit dat de recht op het zorglegaat niet zijn grondslag vindt in de erfopvolging in de nalatenschap van de overledene, omdat het gaat om de beloning voor de zorg die de erflater bij leven van de rechthebbende heeft ontvangen.
- 17 *Baldovini* (Die kollisionsrechtliche Qualifikation des Pflegevermächtnisses, JEV 2019, 48 sowie Pflegevermächtnis [2020] 142 e.v.) benadrukt dat formeel gezien inderdaad sprake is van een wettelijk legaat. Maar functioneel gezien overweegt het verbintenisrechtelijke karakter van de aanspraak, die dient ter beloning voor de verleende zorg. Het overlijden op zich is slechts de aanleiding, maar niet de grondslag voor de gevorderde beloning. Het gaat dus niet om een „erfopvolging”. Voor de aanspraak moet dus verrijksrechtelijk aansluiting worden gezocht bij de Rome II-verordening. Er zij aan herinnerd, dat een rechthebbende op grond van § 677, lid 3, ABGB onder bepaalde voorwaarden zijn aanspraak ook kan baseren (enkel) op het recht inzake ongerechtvaardigde verrijking (*condictio causa data causa non secuta*). Een afwijkende collisierechtelijke kwalificatie naar gelang van de keuze van de rechtsgrondslag kan echter objectief niet worden gerechtvaardigd.
- 18 5.4. Het Oberster Gerichtshof neigt veeleer tot de opvatting, dat het recht van verzoeker uit hoofde van het zorglegaat overeenkomstig § 677 ABGB moet worden aangemerkt als „aangelegenheid die de erfopvolging betreft” in de zin van artikel 4 van de verordening. Doorslaggevend in dit verband zijn de erfrechtelijke implicaties van de rechtsfiguur, met name het feit dat deze de vorm heeft van een „bijzonder wettelijk erfdeel” (*Neumayr* in KBB) 7, §§ 677-678 ABGB punt 1) en de ruime interpretatie van het begrip „erfopvolging”, zoals reeds voorgestaan door het Hof. Gezien de kennelijke gelijkenis met een verrijksrechtelijke aanspraak en de omstandigheid dat de rechtsfiguur uiteindelijk een beloning voor bij leven van de erflater verleende zorg beoogt, kan ook een andere uitlegging worden bepleit. Derhalve is het Oberster Gerichtshof als rechter in laatste aanleg gehouden zich te wenden tot het Hof.

6. Aanhouding van de zaak

[OMISSIS]

Oberster Gerichtshof

Wenen, 10 september 2024

[OMISSIS]